

De fyra stora – järv, lo, varg och björn (sas)

Programmanus

av Lotta Ohlin Löwstedt/UR

AV-nummer: 31310tv1

Man ser dem nästan aldrig.

Men så är de inte så många heller, Sveriges fyra största rovdjur.

De har jagats så mycket av oss människor att de nästan försvunnit från den svenska naturen.

Djuren har förföljts för pälsen och köttets skull, för att de dödat får och renar.

Och för att folk varit rädda för dem.

Värst har det varit för vargen.

För 30 år sen fanns det bara nån enstaka varg kvar i hela landet.

Det föddes inga nya valpar och vargen var på väg att utrotas.

Men i början av 80-talet vände det.

Då vandrade några vargar från Finland in i Sverige.

De parade sig och fick ungar, som i sin tur fick ungar...

Och sedan dess har vargarna blivit fler och fler.

Nu finns det lite mer än 100 vargar.

Vargarna lever framförallt i ett område i mellersta Sverige som sträcker sig en bit in i Norge. Då och då dyker det upp en ensam varg på helt andra ställen i Sverige.

Och ju fler vargarna blir ju oftare kommer det att hända,

att unga vargar ger sig ut på långa vandringar

på jakt efter ett eget revir, ett område där de kan hitta mat, para sig och få ungar.

Sedan några år är alla de fyra största rovdjuren fridlysta.

Och i och med det har de också blivit fler.

De fyra stora – järv, lo, varg och björn (sas)

Forskarna tror att det finns runt 1000 björnar.

De lever i skogarna i norra och mellersta delarna av landet.

Björnen är en allätare.

När den kommer ur idet på våren äter den framförallt myror och kött.

På sensommaren äter den mest bär, massor av bär för att lagra upp energi inför vintern.

Det finns uppgifter om en brunbjörn i USA som åt 184 000 blåbär på en enda dag, eller nästan 100 kg!

Det finns lite fler lodjur, runt 1500.

De hittar man på ungefär samma ställe som björnarna.

Men de finns också lite här och var längre söderut.

Lodjur äter bara kött. Lon är en smidig jägare.

Den smyger på sitt byte och gör sen en snabb attack från nära håll.

Lo jagar oftast rådjur, hare och ren. Men den kan också ta fåglar.

De fyra stora – järv, lo, varg och björn (sas)

De flesta av Sveriges järvar lever i fjällen. De är inte så många, runt 300. När järven har tagit ett byte, styckar den upp det i bitar, och lägger upp ett hemligt matförråd. Ibland händer det att den gömmer köttet upp i ett träd. Järven är det enda av de fyra stora rovdjuren som inte har ökat efter att den blivit fridlyst. Det kan bero på att järven förökar sig långsamt, den föder få ungar under ett liv, och att järven faktiskt fortfarande jagas trots att det är förbjudet.

För det är inte alla som gillar att rovdjuren blir fler. Speciellt inte när djurens intressen krockar med människornas. I fjällen t ex är lodjur, järv och ibland varg, en fara för samernas renar. Renen är mat som är lätt att fånga. Och när rovdjuren blir fler blir det också fler renar som dödas.

Vargar äter mest rådjur och älg. Men ibland händer det att de tar får och andra tama djur, för att det är det lättaste sättet att hitta mat.

En hund som kommer i vägen för en varg kan också råka illa ut. Om en lös jakthund råkar springa in i ett vargrevir händer det att vargarna tycker att den är en inkräktare och går till attack.

Men risken att en människa ska bli angripen av en varg är jätteliten. På 1820 talet fanns en varg i Gästrikland som dödade människor. Det var för nästan 200 år sen, och sen dess har det inte hänt i Sverige.

Däremot händer det, även om det är väldigt sällan, att björnar går till angrepp mot människor. Om björnen känner sig hotad, t ex om den blir störd när den äter eller om någon råkar komma mellan en mamma och en unge, då kan den vara riktigt farlig för människor.

Men att möta en björn på så här nära håll är ovanligt. Björnen är, precis som andra vilda djur, rädd för människor och drar sig undan så fort den upptäcker att det är någon i närheten.

De fyra stora – järv, lo, varg och björn (sas)

Och trots att de fyra stora rovdjuren har blivit fler de senaste åren, så är de fortfarande inte många, mindre än 3000 stycken.

Man kan ofta se björn, järv, varg och lo i djurpark, men det är få av oss som har mött något av dem i frihet, i skogen.

Djuren är skygga. De känner lukten av människa på långt håll om vinden ligger på.

Och så hör de bra.

Den skarpa hörseln och luktsinnet upptäcker oftast oss långt före vi får syn på dem.

Men har man riktig tur att vara på rätt ställe, och man rör sig väldigt försiktigt med vinden i ansiktet, så att ljuden och lukten av människa blåser bort, kan man ha en chans att få syn på något av Sveriges fyra största rovdjur.

Foto: UR.